

**Accountantsverslag 2017 gemeente Dinkelland
d.d. 28 juni 2018**

Per saldo persoonlijk

Inhoudsopgave

Wij hebben ons accountantsverslag als volgt ingedeeld:

1. Aanbieding	3
2. Bestuurlijke samenvatting	4
3. Kernpunten controle	6
4. Controleaanpak	10
5. Bevindingen controle jaarrekening 2017	11
6. Analyse resultaat en vermogen	26
7. Beheersingsorganisatie	27
8. Bijlagen:	28
1. Gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde controleverschillen en onzekerheden in de controle	
2. Bevindingen controle Sisa-bijlage	
3. Bevindingen IMG-bijlage	
4. Bevestiging onafhankelijkheid	

1. Aanbieding

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2017 van de gemeente Dinkelland aan. Dit verslag beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2017 van de gemeente Dinkelland.

De jaarrekening 2017 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Dinkelland. Wij hebben naar aanleiding van onze controle een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid verstrekt. Wij gaan ervan uit dat de gemeenteraad overgaat tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening. Wij verzoeken u contact met ons op te nemen, wanneer dit niet het geval is. In overleg kunnen dan de in dat geval verdere noodzakelijke acties worden ondernomen. Indien tot deze vaststelling van de jaarrekening door de gemeenteraad omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dient een dergelijke aanpassing nog voor de betreffende vergadering van de gemeenteraad te worden gemaakt.

De bevindingen naar aanleiding van ons onderzoek hebben wij in het hiervoor liggende accountantsverslag weergegeven. Dit accountantsverslag en de daarin opgenomen bevindingen zijn op 28 mei 2018 in concept besproken met wethouder B. Blokhuis en de heren S. Waanders, ir. M. Hellemons Msc RA en E. Bakhuis, respectievelijk directeur Bedrijfsvoering, concerncontroller en Strategisch financieel adviseur van de bedrijfsvoeringsorganisatie Noaberkracht Dinkelland Tubbergen. Op 20 juni 2018 hebben wij een aangepast concept van dit verslag besproken met de auditcommissie van uw gemeente.

Wij bedanken de medewerkers van de gemeente Dinkelland voor de open en constructieve wijze van samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden. Wat de controle van de jaarrekening zelf betreft: in de jaarrekening en in de toelichtingen in de jaarrekening zijn naar aanleiding van onze controle een behoorlijk aantal correcties voorgesteld, die alle zijn verwerkt in de definitieve versie van de Jaarstukken 2017 van de gemeente Dinkelland.

Tot het verstrekken van een nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,

Eshuis Registeraccountants B.V.
drs. E. Dijkgraaf RA

Per saldo persoonlijk

2. Bestuurlijke samenvatting

Ons oordeel

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2017 van de gemeente Dinkelland uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid verstrekt. Dat houdt het volgende in:

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening 2017 van de gemeente Dinkelland een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva per 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in de jaarrekening 2017 verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving.

SiSa-bijlage

Wij hebben de in onderdeel 23. van de Jaarstukken 2017 van de gemeente Dinkelland opgenomen SiSa-bijlage gecontroleerd. Wij hebben op grond van ons onderzoek geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Bijlage Investeren met gemeenten (IMG) en Externe veiligheid

Wij hebben de in onderdeel 24. van de Jaarstukken 2017 van de gemeente Dinkelland opgenomen SiSa-bijlage gecontroleerd. Wij hebben op grond van ons onderzoek geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor IMG geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Wij hebben de in onderdeel 22. van de Jaarstukken 2017 van de gemeente Dinkelland opgenomen verantwoording inzake de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT 2017. Wij concluderen dat de in de jaarrekening 2017 opgenomen verantwoording met toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

Per saldo persoonlijk

2. Bestuurlijke samenvatting

Jaarverslag 2017

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag 2017 is opgesteld overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en met de jaarrekening verenigbaar is. Het jaarverslag 2017 bevat in het licht van de door ons tijdens de controle van de jaarrekening 2017 verkregen kennis en informatie naar onze mening geen onjuistheden van materieel belang.

Wij merken op dat in de programmaverantwoording per programma en per thema relatief veel financiële toelichting is opgenomen, die zoals vermeld op pagina 187 van de Jaarstukken 2017 (onlosmakelijk) onderdeel uitmaakt van de jaarrekening, onderdeel Toelichting en analyse op de baten en lasten.

3. Kernpunten controle

Algemeen

De kernpunten uit onze controle zijn de volgende:

- Zijn er significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle?
- Is er sprake van significante wijzigingen in de verslaggevingsvoorschriften?
- Evaluatie van de belangrijkste inschattingen door het management van de gemeente Dinkelland.
- Weerstandsvermogen en risicomanagement.
- Is de interne financiële beheersing van de gemeente Dinkelland adequaat in het kader van de jaarrekeningcontrole?
- Wordt door de gemeente Dinkelland gehandeld in overeenstemming met de Kaderbrief Rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV?

Geen significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in onze opdrachtbevestiging d.d. 12 december 2017 en het door de gemeenteraad op 19 december 2017 vastgestelde Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2017-2019. Er is gedurende de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Ook hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de reikwijdte.

Geen wijzigingen in significante verslaggevingsvoorschriften

De belangrijkste verslaggevingsvoorschriften voor de gemeente Dinkelland zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2017. In 2017 hebben zich geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in de toegepaste verslaggevingsgrondslagen (het BBV), die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de financiële positie of de resultaten van de gemeente Dinkelland. Wel is voor het eerst in de jaarrekening 2017 het Overzicht taakvelden opgenomen, waarmee ook inzicht wordt gegeven in de baten en lasten per taakveld. Tevens is voor het eerst voor de jaarrekening 2017 centrale verantwoording van alle overhead op een specifiek taakveld (0.4) voorgeschreven.

3. Kernpunten controle

Inschattingen door het management

In onze risicoanalyse en controleaanpak hebben wij een significant risico onderkend voor de waardering van de grondexploitatie als het gaat om inschattingen door het management van de gemeente Dinkelland. Wij hebben onze bevindingen hieromtrent weergegeven in hoofdstuk 5 hierna onder Voorraden bouwgronden in exploitatie.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In onderdeel 9 van de jaarstukken 2017 'Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing' is het risicoprofiel van de gemeente Dinkelland geschetst, alsmede de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. Volgens de door Dinkelland gehanteerde systematiek heeft deze verhouding zich ontwikkeld van 2,1 per ultimo 2016 naar 2,9 per ultimo 2017, waarbij een ratio >2 kwalificeert als uitstekend. Uw gemeente heeft een streefratio vastgesteld van 1,4, wat betekent dat er per ultimo 2017 een surplus bestaat van ca. € 5 miljoen. Overigens heeft in 2018 al besluitvorming plaatsgehad omtrent overheveling vanuit de algemene reserve tot een bedrag van ca. € 4,1 miljoen.

Wij merken verder nog op dat de beschikbare weerstandscapaciteit feitelijk nog hoger is dan alleen de algemene reserve ad € 6.846.000 en de reserve grondexploitatie ad € 2.921.000. Dit blijkt uit de toelichting op de balans inzake de overige bestemmingsreserves (met name de Reserve incidenteel beschikbare algemene middelen) ad totaal € 31.737.000.

Interne (financiële) beheersing

De interne (financiële) beheersing van de gemeente Dinkelland is in de basis op orde. Daarnaast vinden op uitgebreide schaal (verbijzonderde) interne controlewerkzaamheden plaats, waarover aan het college van B&W wordt gerapporteerd. Voor onze bevindingen verwijzen wij u naar de door ons uitgebrachte managementletter d.d. 2 februari 2018.

3. Kernpunten controle

Rechtmatigheid

Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden op de naleving van rechtmatigheid hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die van materieel belang zouden kunnen zijn. Desondanks is uit de door ons getoetste intern verrichte audits naar voren gekomen dat de totale onrechtmatigheid inzake Europese aanbestedingen over 2017 € 139.000 bedraagt. Het betreft één aanbesteding, waarvoor in 2017 is geconstateerd dat de nationale aanbestedingsgrens is overschreden. Deze onrechtmatigheid blijft ruimschoots onder de goedkeuringstolerantie voor fouten van € 774.700 (zie hoofdstuk 4).

Daarnaast is geconstateerd dat in een twaalfal gevallen (tien leveranciers) een opdracht is verstrekt in strijd met het interne inkoop- en aanbestedingsbeleid. In totaal gaat het om een bedrag van ca. € 660.000. Het voorstel n.a.v. de afrondende interne auditrapportage over 2017 was om voor deze twaalf gevallen een indemniteitsprocedure in werking te stellen, nog voor de vaststelling van de Jaarstukken 2017. Hiertoe heeft het college van burgemeester en wethouders op 5 juni 2018 besloten. Hiermee zijn deze opdrachtoverstrekkingen achteraf alsnog als rechtmatig aangemerkt.

Wat de begrotingsrechtmatigheid betreft: er is sprake van een overschrijding van de lasten op het programma Omzien naar elkaar tot een bedrag van € 409.000. Ondanks hogere verstrekkingen op het onderdeel Jeugd nieuw tot een bedrag van € 656.000 is er in totaal sprake van een voordeel op het sociaal domein van € 249.000. De baten op dit programma zijn namelijk ook € 884.000 hoger dan begroot. De overschrijding past daarmee binnen het beleid en telt niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant over de rechtmatigheid.

3. Kernpunten controle

Sociaal domein, Wmo en Jeugdwet

Ook over 2017 heeft de accountant van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) afkeurende controleverklaringen afgegeven bij de verantwoordingen over 2017 inzake de persoonsgebonden budgetten (PGB's) jeugdwet en Wmo. Daardoor bestaat in beginsel onzekerheid over de door de gemeente Dinkelland verantwoorde PGB-bestedingen over 2017 van maximaal ca. € 630.000. De daadwerkelijke onzekerheid zal veel lager liggen.

Inzake de bestedingen bij zorgaanbieders over 2017 in het kader van Jeugdwet en Wmo heeft de gemeente Dinkelland in veel gevallen een controleverklaring met gewaarmerkte productieverantwoording van de zorgaanbieders ontvangen en afstemming verricht met de in de eigen administratie verantwoorde verstrekkingen. In één geval is sprake van een controleverklaring met beperking vanwege het ontbreken van een geldige toewijzing voor 4,2 % van de totale productie van de betreffende zorgaanbieder. Is nog geen controleverklaring ontvangen, dan hebbe wij de verstrekking aan de betreffende zorgaanbieder volledig als onzekerheid aangemerkt. In totaliteit resteert hiermee nog een onzekerheid van maximaal ca. € 0,73 miljoen, vrijwel volledig met betrekking tot Jeugdzorg.

De gezamenlijke maximale onzekerheid op bovengenoemde onderdelen bedraagt € 1,36 miljoen. Dit bedrag ligt ruimschoots beneden de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 2,32 miljoen (zie hoofdstuk 4).

4. Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering controle

Wij hebben onze controlewerkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met de door ons voorgenomen controleaanpak. Dat houdt in dat wij onze controle voor een groot deel gegevensgericht hebben uitgevoerd. In het vorige hoofdstuk hebben wij vermeld wat de kernpunten uit onze controle zijn geweest. In het volgende hoofdstuk brengen wij onze bevindingen onder uw aandacht.

Onze controleaanpak is onder andere gebaseerd op een adequate risicoanalyse. Wij hebben diverse gesprekken gevoerd met medewerkers van de afdeling Kwaliteit, Audit en Control over het Auditplan 2017 en 2018 van de gemeente Dinkelland, de intern toegepaste risicoanalyse en de aanpak van de verrichten verbijzonderde interne controlewerkzaamheden.

Goedkeurings- en rapporteringstolerantie

De gemeenteraad bepaalt de goedkeuringstolerantie die de accountant bij zijn controle van de jaarrekening dient te hanteren. Normaliter wordt hiervoor de richtlijn op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) aangehouden, zo ook door de gemeente Dinkelland.

Op grond van de jaarrekening 2017 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten 1% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 775.000 en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 2.324.000. Wordt deze goedkeuringstolerantie niet overschreden, dan kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven. De goedkeuringstolerantie is een kwantitatieve maatstaf. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen. De rapporteringstolerantie is door de raad bepaald op een absoluut bedrag van € 100.000, zowel voor fouten als voor onzekerheden.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Algemeen

Wij hebben onze controlebevindingen hierna per balanspost c.q. programma weergegeven. Wij merken overigens op dat naar aanleiding van onze controle een behoorlijk aantal correcties in de Jaarstukken 2017 zijn voorgesteld, die alle zijn verwerkt. In bijlage 1 hierna (hoofdstuk 8) is een overzicht van gecorrigeerde controleverschillen opgenomen.

Verslaggeving

Overhead en taakvelden

Voor het eerst in de jaarrekening 2017 is het Overzicht taakvelden opgenomen, waarmee ook inzicht wordt gegeven in de baten en lasten per taakveld. Tevens is voor het eerst voor de jaarrekening 2017 centrale verantwoording van alle overhead op een specifiek taakveld (0.4) voorgeschreven. De in de notitie Overhead van de commissie BBV gehanteerde definitie voor overhead is ontleend aan 'Vensters voor bedrijfsvoering' en luidt: Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead horen alle functies die dit doel dienen. De overheadfuncties staan derhalve niet rechtstreeks ten dienste van de externe klant.

In de conceptversie van de jaarrekening 2017 sloot het totaal van het taakveld Overhead niet aan met de daarvoor op het programma Algemene dekkingsmiddelen (netto) begrote en verantwoorde bedrag. In de definitieve versie van de jaarrekening is de correctie verwerkt van de gewijzigde conversietabel van grootboekadministratie naar taakvelden. Wij hebben deze conversietabel overigens niet integraal gecontroleerd.

Een toelichting op het verdelingsprincipe van de taakvelden over de programma's ontbreekt in de jaarrekening. Ook een specifieke toelichting op het taakveld Overhead is niet in de jaarrekening opgenomen. Wij adviseren u deze toelichtingen met ingang van de jaarrekening 2018 op te nemen.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Zoals vermeld in onderdeel 20. van de Jaarstukken 2017: 'Toelichting en analyse op de baten en lasten' vormt het Jaarverslag 2017 (daar waar het gaat om de belangrijkste verschillen tussen de begroting na wijziging en de gerealiseerde baten en lasten zoals benoemd in de Nota van aanbidding en de Programmamoverantwoording 2017) een onlosmakelijk deel uit van de Jaarrekening 2017.

De toelichting in het jaarverslag is echter meestal (veel) uitgebreider dan die in de jaarrekening en omvat tevens een toelichting op de mutaties in de reserves, de binnensportaccommodaties en zwembaden en een uitgebreide toelichting op de lasten en baten van het sociaal domein.

Wij adviseren u voortaan in de jaarrekening een complete toelichting op de baten en lasten op te nemen en die in het jaarverslag te beperken tot de voornaamste verschillen per programma respectievelijk thema.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Materiële vaste activa

Verspreide gronden

In de jaarrekening zijn onder de materiële vaste activa de zogenaamde verspreide gronden van de gemeente Dinkelland verantwoord. Dit betreft gronden die in het verleden via koop of ruil eigendom van de gemeente zijn geworden maar waaraan nog geen bestemming is gegeven. Bij de gemeente Dinkelland betreffen de verspreide gronden in totaal ca. 30 hectare met een boekwaarde van € 1.063.000. De prijs per m2 bedraagt derhalve € 3,59. Aangezien het voor het overgrote deel agrarische gronden betreft, kunnen wij ons vinden in deze waardering.

Naar wij begrepen worden de verspreide gronden niet regelmatig getaxeerd. Wij adviseren dat wel te doen, bijvoorbeeld eens per 3 jaar, te beginnen in 2018.

Schoolgebouwen

Naar aanleiding van de rapportage 'Samen Scholen 2030' uit 2011 is in 2012 besloten om de afschrijvingssystematiek met betrekking tot onderwijsgebouwen aan te passen. Dit betekent dat met ingang van 2012 niet meer op onderwijsactiva wordt afgeschreven als de totale boekwaarde van de investering per school op of onder de veronderstelde grondwaarde van € 90 per m2 komt. Dit betekent niet alleen dat met ingang van 2012 op investeringen van voor 2012 niet meer wordt afgeschreven. Ook bij nieuwe investeringen in scholen vanaf 2012 wordt niet afgeschreven zolang de boekwaarde per school nog onder de veronderstelde grondwaarde ligt.

Naar aanleiding van onze controle heeft de gemeente besloten de systematiek te wijzigen. In de jaarrekening 2017 is een afwaardering op de onderwijsgebouwen uitgevoerd van € 782.000.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Vorraden bouwgronden in exploitatie

Ontwikkeling boekwaarde

De grondexploitaties van de gemeente Dinkelland laten als geheel over 2017 een positieve ontwikkeling zien. In onderstaande tabel geven wij het verloop van de boekwaarde gedurende het jaar weer:

	Woningbouw	Bedrijven	Totaal
Boekwaarde 1-1	6.742	2.632	9.374
Bij:			
Verwervingen	87	2	89
Bouw- en woonrijp maken	1.232	19	1.251
Plan- en beheerskosten en rente	546	151	697
Af:			
Opbrengsten	7.266	228	7.494
Voorziening claimrisico		2.695	2.695
Bij:			
Winstnemning	3.681	78	3.759
Boekwaarde 31-12	5.022	-41	4.981

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

De mutaties in de boekwaarde worden met name veroorzaakt doordat er enerzijds veel meer kavels zijn verkocht dan in de begroting vanuit was gegaan. Ook de vorming van een voorziening voor claimrisico's op De Mors ad € 2,7 miljoen brengt de boekwaarde fors naar beneden. Anderzijds loopt door de tussentijdse winstneming die in 2017 heeft plaatsgevonden de boekwaarde weer op. Deze winsten zijn gestort in de daarvoor bestemde Reserve Grondexploitatie. Wat de methodiek van tussentijdse winstneming betreft sluit de gemeente Dinkelland aan op de notitie die de Commissie BBV hier in maart 2018 over heeft uitgebracht en die waarschijnlijk met ingang van 2018 voor alle gemeenten verplicht wordt gesteld.

Ontwikkeling eindwaarde

Een lage boekwaarde van de grondexploitaties bij de gemeente Dinkelland is gunstig. Maar om een beter inzicht te krijgen in het risicoprofiel van de grondexploitaties is het nodig om ook de nog in de toekomst te maken kosten en verwachte opbrengsten per complex in beeld te brengen. De gemeente Dinkelland maakt jaarlijks een herziening van de nog te maken kosten en verwachte opbrengsten. Onderstaand zetten wij de geraamde eindwaarden per 1 januari 2017 en 2018 naast elkaar en geven wij een toelichting op de verschillen. PM: Eindwaarde = boekwaarde + nog te maken kosten – nog te verwachten opbrengsten.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

	Boekwaarde 2017	Eindwaarde 2017	Eindwaarde 2016	Verschild	Winstneming	Mutatie 2016-2017
Plerik	-189	-343	-2.069	1.726	1.646	80
Brookhuis	487	-218	-640	422	462	-40
Sombeek	1.156	-27	-9	-18	0	-18
Aveskamp	2	-29	0	-29	0	-29
Spijkert	2.137	-1.913	-314	-1.599	392	-1.991
De Schil	63	-4	-52	48	9	39
Reestman	222	-15	-258	243	225	18
Noord- Deurningen	102	-912	-1.073	161	76	85
Echelpoel	1.143	-160	-250	90	78	12
De Mors	-2.364	2.695	-180	2.875	0	2.875
Kafmolen	-25	-6	-72	66	88	-22
Tilligte-West	42	-413	-439	26	83	-57
Commanderie	1.132	-27	-97	70	0	70
Kraakenhof	128	-101	-93	-8	41	-49
Rossum-Noord	711	-138	-20	-118	7	-125
Diezelkamp	58	-55	-434	379	413	-34
Deurninger Es	151	-215	-470	255	238	17
Totaal	4.957	-1.881	-6.470	4.589	3.758	831

Per saldo persoonlijk

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Hieronder geven wij een toelichting op de belangrijkste verschillen per complex (N = Nadeel, V = Voordeel):

Pierik

Lagere plan- en beheerskosten a.g.v. voorspoedige verkopen	68 V
Hogere toekomstige financieringskosten, met name door winstneming	148 N
Totaal	80 N

Brookhuis

Lagere kosten bouw- en woonrijp maken, met name als gevolg van fout in herziening 2016	91 V
Lagere plan- en beheerskosten	50 V
Hogere toekomstige financieringskosten, met name door winstneming	61 N
In herziening 2016 is uitgegaan van een te hoog aantal m2 te verkopen grond	40 N
Totaal	40 V

Spikkert

Lagere kosten bouw- en woonrijp maken, doordat in herziening 2016 abusievelijk ook fase 3 en 4 in de berekening waren meegenomen	1.124 V
Lagere plankosten als gevolg hiervan	160 V
Lagere financieringskosten als gevolg hiervan	174 V
Bijdrage uit reserve vanwege overschrijding 10-jaars looptijd in 2016	280 V
In herziening 2016 is uitgegaan van een te laag aantal m2 te verkopen grond, daarnaast is grondprijs verhoogd	191 V
Overige	62 V
Totaal	1.991 V

Per saldo persoonlijker

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Noord Deurningen					50 V
Bijstelling verwachte planschades					43 V
Lagere plankosten					54 N
Hogere toekomstige financieringskosten, met name door winstnemering					154 V
In herziening 2016 is uitgegaan van een te laag aantal m2 te verkopen grond					30 V
Overige					
Totaal					223 V
De Mors					
Extra dotatie voorziening claimrisico a.g.v. rechterlijke uitspraak					2.600 N
Hogere financieringskosten als gevolg hiervan					286 N
Overige					11 V
Totaal					2.875 N
Commanderie					
Hogere kosten a.g.v. herziene planvorming					374 N
Extra exploitatiebijdragen					276 V
Hogere verkoopopbrengsten a.g.v. herziene planvorming					28 V
Totaal					70 N

Per saldo persoonlijk

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Rossum-Noord

Aframing planschades, exploitatie zit in eindstadium	88 V
Lagere financieringskosten door verkorting looptijd	51 V
Overige	14 N
Totaal	125 V
Diezelkamp	
Hogere kosten bouw- en woonrijp maken	40 N
In herziening 2016 is uitgegaan van een te laag aantal m2 te verkopen grond	90 V
Overige	16 N
Totaal	34 V

Deurninger Es

Hogere kosten bouw- en woonrijp maken, met name door fout in herziening 2016	222 N
Aframing planschades	68 V
Hogere financieringskosten, mede door winstneming	74 N
Verkoop boerderij niet meegenomen in herziening 2016	142 V
In herziening 2016 is uitgegaan van een te laag aantal m2 te verkopen grond	102 V
Overige	1 V
Totaal	17 V

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Wat bij de analyse per complex opvalt is dat bij de herzieningen die ultimo 2016 zijn gemaakt bij diverse complexen van een te laag aantal te verkopen m2s is uitgegaan. In 2017 is nader op de aantal te verkopen m2s ingezoomd en is gebleken dat er voor alle complexen gezamenlijk een bedrag van ruim € 0,6 miljoen te weinig als nog te verkopen gronden in de complexen was opgenomen. Deze aantallen m2s zijn in de herzieningen (en dus in de eindwaarden) 2017 verwerkt. Naar aanleiding van het eerste onderzoek dat in 2017 naar de m2s heeft plaatsgevonden heeft in 2018 een verdiepingsslag plaatsgevonden. Daaruit blijkt dat in de herzieningen 2017 nog voor ca. € 30.000 aan te verkopen gronden te weinig is opgenomen. Dit is niet meer in de herzieningen en daarmee in de jaarrekening 2017 verwerkt.

Risicoprofielen per complex

Wij schreven al aan het begin van deze paragraaf dat de grondexploitaties van de gemeente Dinkelland als totaal zich in 2017 positief hebben ontwikkeld. Dat neemt niet weg dat er per complex sprake is van verschillen in het risicoprofiel. Als wij een driedeling in het risicoprofiel maken (laag, midden, hoog) schatten wij het risicoprofiel per complex als volgt in:

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

	Risico	Toelichting
Pierik	Laag	N.v.t.
Brookhuis	Midden	Boekwaarde van € 5 ton i.c.m. looptijd van nog 5 jaar
Sombeek	Hoog	Betreft industrieterrein met beperkte verkopen tot op heden
Aveskamp	Laag	N.v.t.
Spikkert	Hoog	Nog € 6,2 miljoen te verkopen, looptijd tot en met 2027
De Schil	Laag	N.v.t.
Reestman	Laag	N.v.t.
Noord-Deurningen	Middel	Looptijd tot en met 2026, verkopen blijven achter vergeleken met andere complexen
Echelpoel	Hoog	Betreft industrieterrein met beperkte verkopen tot op heden
De Mors	Hoog	Betreft industrieterrein met beperkte verkopen tot op heden
Kafmolen	Laag	N.v.t.
Trilligte-West	Laag	N.v.t.
Commanderie	Hoog	Planvorming weer aangepast, nog geen verkopen geweest
Kraakenhof	Laag	N.v.t.
Rossum-Noord	Laag	N.v.t.
Diezelkamp	Laag	N.v.t.
Deurninger Es	Middel	Nog 8 kavels uit te geven vanaf 2022

Per saldo persoonlijker

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Overige opmerkingen

Vastgoedrapportage

Per kwartaal wordt er aan het management een vastgoedrapportage uitgebracht. Hierin worden de werkelijke verkopen en genomen opties afgezet tegen de prognose. Op zich een waardevol document, dat wij niet bij elke gemeente tegenkomen. Bij de controle hebben wij kennisgenomen van de Vastgoedrapportage 2017. De rapportage blijkt veel fouten te bevatten en is naar onze mening daardoor als sturingsinstrument niet geschikt. Het overall beeld wat uit de rapportage spreekt sluit wel aan met de bevindingen uit onze controle. Mits juist samengesteld is de rapportage overigens ook een uitstekend informatiedocument voor het college.

Herzieningen

Afgezien van de opmerkingen die daarover in de vorige paragraaf zijn gemaakt, maken de herziening ultimo 2017 een deugdelijke indruk. Wat betreft de toegerekende rente en de disconteringsvoet wordt aangesloten bij de richtlijnen die het BBV hiervoor geeft. Voor wat betreft de plankosten en resterende looptijden van de woningcomplexen wordt een voorzichtige houding ingenomen. Voor de looptijden van de bedrijventerreinen is de restant looptijd mogelijk te positief ingeschat.

Dekking plan- en beheerskosten

De succesvolle verkopen in het achterliggende jaar hebben ook een keerzijde. Doordat binnen een aantal jaren het merendeel van de complexen zal zijn afgewikkeld, is er te zijner tijd minder dekking voor plan- en beheerskosten. Dat is uiteraard op te lossen door nieuwe complexen in exploitatie te nemen. Echter, dat moet wel passen binnen de provinciale afspraken en ook afhankelijk van de vraag in de verschillende kernen.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 zijn ook overheidsbedrijven in principe belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). De gemeente Dinkelland heeft op basis van een inventarisatie van activiteiten de conclusie getrokken dat in ieder geval voor de grondexploitatie sprake is van Vpb-plicht.

Voor de grondexploitatie heeft de gemeente Dinkelland in samenwerking met de fiscaal adviseur de nodige fiscale berekeningen opgesteld. Naar verwachting is er tevens sprake van verrekenbare verliezen. De verwachting van de gemeente Dinkelland is dat over 2016 en 2017 geen Vpb zal hoeven te worden betaald. De verrekenbare verliezen zijn per ultimo 2017 berekend op ruim € 1,3 miljoen en in de jaarrekening 2017 aan de activazijde van de balans buiten de telling verantwoord. De definitieve aangifte Vpb over 2016 moet nog plaatsvinden, evenals die over 2017.

Vorderingen

In 2017 is een fourtherstel doorgevoerd met betrekking tot de debiteuren sociale zaken, inclusief BBZ. In tegenstelling tot 2016 worden in 2017 de vorderingen die de gemeente op cliënten heeft in de balans opgenomen, onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Omdat het verplicht is deze vorderingen in de balans op te nemen onderschrijven wij de noodzaak van de doorgevoerde wijziging. Ultimo 2017 betreft het de volgende bedragen:

Debiteuren	Brutobedrag	Voorziening	Saldo
Sociale zaken	587.035	157.147	429.888
BBZ	636.520	524.809	111.711
Totaal			541.599

Door deze stelselwijziging wordt de reservepositie van de gemeente Dinkelland ultimo 2017 uiteindelijk met een bedrag van ruim € 0,4 miljoen voordelig beïnvloed.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Sociaal domein

De kosten van het sociaal domein bedragen over 2017 in totaal € 16,18 miljoen tegen € 16,58 miljoen begroot. Het voordeel van € 0,4 miljoen bestaat vooral uit de volgende onderdelen:

- Jeugdwet € 591.000 nadeel
- Participatie € 887.000 voordeel
- Stimuleringsfonds sociaal domein € 164.000 voordeel

Voor het nadeel op de verstrekkingen in het kader van de Jeugdwet (nieuwe taken) is op de pagina's 84 t/m 86 van de jaarstukken een uitgebreide toelichting gegeven.

Het voordeel op het onderdeel Participatie is eveneens toegelicht in de programmaverantwoording van het programma Omzien naar elkaar en bestaat naast een toegekende vangnetuitkering over 2015 en 2016 ad € 366.000 voornamelijk uit een incidentele bate vanwege het alsnog verantwoord van vorderingen op bijstandsccliënten ad € 307.000. In voorgaande jaren zijn deze vorderingen ten onrechte niet verantwoord. Ook de vrijval van de voorziening TopCraft ad € 191.000 is in dit voordeel begrepen.

5. Bevindingen controle jaarrekening 2017

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient ingevolge BW 2 artikel 393, lid 4 in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

In onze managementletter 2017 d.d. 2 februari 2018 hebben wij u gerapporteerd over de door ons op 28 november 2017 gehouden IT-audit. De conclusie luidde: Op basis van de uitgevoerde evaluaties, waarmee wij vaststellen in welke mate gebruik kan worden gemaakt van maatregelen die de gemeente Dinkelland zelf heeft genomen om afwijkingen in de jaarrekening te voorkomen en/of te ontdekken, concluderen wij dat deze beheersmaatregelen deels effectief zijn. Dit houdt in dat wij onze controlewerkzaamheden veelal 'buiten de computer' om zullen verrichten.

Wij hebben de automatiseringsomgeving van de gemeente Dinkelland uitsluitend beoordeeld in het kader van de jaarrekeningcontrole. Daarbij zijn ons overigens geen bevindingen gebleken die wij onder uw aandacht zouden moeten brengen.

6. Analyse resultaat en vermogen

Eigen vermogen fors toegenomen in 2017

Het eigen vermogen is in 2017 fors toegenomen met € 5,4 miljoen tot € 44,7 miljoen. Het gerealiseerd resultaat over 2017 bedraagt volgens het Overzicht van baten en lasten € 3,177 miljoen, nadat in 2017 per saldo € 2,265 miljoen aan de reserves is toegevoegd.

Gerealiseerd resultaat 2017

Het gerealiseerd resultaat over 2017 bedraagt volgens het Overzicht baten en lasten in de jaarrekening (afgerond) € 3.177.000 voordelig. Dit resultaat is als volgt samengesteld (x € 1.000):

Programma Krachtige kernen	10.725 -/-
Programma Economische kracht & werk	777 -/-
Programma Omzien naar elkaar	16.329 -/-
Programma Burger en bestuur	2.604 -/-
Programma Algemene Dekkingsmiddelen	35.877
Onttrekkingen aan de reserves	10.386
Dotaties aan de reserves	<u>12.651 -/-</u>
Totaal gerealiseerd resultaat	3.177

In onderdeel 20. van de jaarstukken 2017 is een analyse op hoofdlijnen gegeven van dit gerealiseerd resultaat, waarbij in principe verschillen tussen realisatie en begroot na wijzigingen > € 25.000 zijn vermeld. Deze analyse is nog eens samengevat in onderdeel 2. van de Jaarstukken 2017, de Nota van aanbidding.

Uit het voorstel tot bestemming van het gerealiseerd resultaat over 2017 blijkt dat wordt voorgesteld van dit resultaat € 447.000 af te zonderen voor het overhevelen van een elftal op pagina 8 van de jaarstukken gespecificeerde budgetten. Hierna resteert een bedrag van € 2.730.000 ter toevoeging aan deze zelfde reserve.

7. Beheersingsorganisatie

Interne (financiële) beheersing

De interne (financiële) beheersing van de gemeente Dinkelland is in de basis op orde. Daarnaast vinden op uitgebreide schaal (verbijzonderde) interne controlewerkzaamheden plaats, waarover aan het bestuur wordt gerapporteerd. Voor onze bevindingen verwijzen wij u naar de door ons uitgebrachte managementletter d.d. 2 februari 2018.

Frauderisicoanalyse

In onze managementletter d.d. 2 februari 2018 hebben wij met betrekking tot het onderwerp frauderisicoanalyse het volgende opgenomen: 'Wij hebben vastgesteld dat het maken en/of periodiek actualiseren van gerichte frauderisicoanalyses tot en met 2016 (nog) geen zichtbaar onderdeel vormde van de interne beheersingsomgeving van de gemeente Dinkelland en dat uit de administratie (notulen, beleidsdocumenten, et cetera) bijvoorbeeld geen vastleggingen bleken, die het belang illustreren dat u hecht aan het vermijden en ontdekken van fraude. Overigens maakt de frauderisicoanalyse bij uw BVO wel onderdeel uit van het overkoepelend risicomangement, samengesteld op basis van de door u uitgevoerde risico-inventarisatie per proces. Uw organisatie loopt hiermee toch het risico dat de interne beheersing kwetsbare plekken bevat, die onopgemerkt blijven.

Wij vragen daarom uw aandacht voor het periodiek uitvoeren van een specifieke frauderisicoanalyse door het management, het college van B&W en de gemeenteraad. Hierin verwachten wij in ieder geval vanuit een tweetal invalshoeken een inschatting van de frauderisico's:

- Het risico van onrechtmatige onttrekkingen van geld en/of goederen aan de BVO.
- Het risico dat personen de financiële verslaggeving gebruiken om daar beter van te worden.

Wij adviseren de gemeente Dinkelland deze frauderisicoanalyse over de verslagperiode door het college te laten vaststellen en deze vervolgens af te stemmen met de gemeenteraad en hiervan een adequate vastlegging te maken.

Wij hebben geconstateerd dat in de door de gemeente Dinkelland opgestelde actielijst behorende bij de managementletter 2017 van de accountant een deadline is opgenomen van 1 mei 2018. Inmiddels is een dergelijke frauderisicoanalyse uitgevoerd en op 19 juni 2018 vastgesteld door het bestuur van de Bedrijfsvoeringsorganisatie Noaberkracht Dinkelland Tubbergen.

Per saldo persoonlijker

8. Bijlagen

Bijlage 1: Gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde controleverschillen en fouten en onzekerheden in de controle

Wij hebben (samengevat) de volgende controleverschillen geconstateerd:

Resultaat beïnvloedende correcties (gerealiseerd resultaat was € 3.440 miljoen, is € 3.177 miljoen):

• Extra afschrijving schoolgebouwen	€ 782.000 -/-
• Correctie project 't Klooster Ootmarsum	381.000
• Vrijval voorziening TopCraft	191.000
• Correctie rente startersleningen SvN	51.000 -/-
• Aanvulling opgenomen verplichtingen	41.000 -/-
• Verhoging opbrengst toeristenbelasting	<u>40.000</u>
Totaal	€ 262.000 -/-

Geconstateerde fouten en onzekerheden in de controle:

• Rechtmatigheidsfout aanbestedingen	€ 139.000
• Onzekerheid sociaal domein, maximum positie	1.360.000

Per saldo persoonlijker

8. Bijlagen

Reclassificaties (> € 100.000):	x € 1.000
• Overheveling MVA naar categorie Investerings met economisch nut, waarvoor een heffing wordt geheven	13.614
• Overheveling reserve grondexploitatie naar algemene reserves	2.921
• Overheveling uitgezette gelden SVN van vorderingen naar financiële vaste activa	421
• Bijdragen aan activa in eigendom van derden van materiële naar immateriële vaste activa	159
• Overboeking investering riolering van voorziening naar materiële vaste activa	115

Alle resultaat beïnvloedende controleverschillen zijn gecorrigeerd, evenals de genoemde reclassificaties; de correcties zijn verwerkt in de definitieve versie van de jaarrekening 2017. Verder hebben diverse cijfermatige en presentatie technische aanpassingen in de toelichting plaatsgevonden, die echter geen invloed hadden op de in de balans en in het overzicht van baten en lasten gepresenteerde bedragen.

8. Bijlagen

Bijlage 2: Bevindingen controle Sisa-bijlage

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder Sisa vallen. Per regeling wordt hieronder aangegeven of en zo ja, welke fouten en/of onzekerheden zijn geconstateerd.

<u>Regeling</u>	<u>Fout of onzekerheid</u>	<u>Financiële omvang</u>	<u>Toelichting</u>
OCW D9	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	N.v.t.	<u>€ 0</u>	N.v.t.
Totaal		€ 0	

8. Bijlagen

Bijlage 3: Bevindingen controle IMG-bijlage

Conform het Besluit accountantscontrole decentrale overheden , artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder de regeling Investeren met gemeenten (IMG) in Overijssel vallen. Per project wordt hieronder aangegeven of en zo ja, welke fouten en/of onzekerheden zijn geconstateerd.

Project	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Centrum Weerselo	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Herinrichting centrum Weerselo	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Masterplan Ootmarsum	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal		€ 0	

Per saldo persoonlijk

8. Bijlagen

Bijlage 4: Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Eshuis ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Dinkelland in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Een te grote mate van vertrouwdsheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken. Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen. Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij de gemeente Dinkelland te rouleren; het jaar 2017 betreft immers het eerste jaar van controle.

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Eshuis, haar partners en haar medewerkers en gemeente Dinkelland die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Eshuis, een bestuurder of interne toezichthouder van Eshuis of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan de gemeente Dinkelland of een bij de gemeente Dinkelland betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels. Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Institutenweg 41
7521 PH Enschede
Postbus 474
7500 AL Enschede
Tel. 088-500 95 00
E-mail info@eshuis.com
Inschrijving KvK 08151214

Voor onze Algemene Voorwaarden verwijzen wij u naar www.eshuis.com.

Per saldo persoonlijk

